

EVTAGOGIKA VA ZAMONAVIY AMALIYOT

Muhiddinova Nilufar Bahodirovna,

Haqberdiyeva Umida Fayzullayevna

Navoiy Davlat Pedagogika Instituti Pedagogika va Psixologiya kafedrası o'qituvchisi,

Pedagogika nazariyasi va tarixi mutaxassisligi 1-bosqich magistranti

nilufarmuhiddinova405@gmail.com xakberdiyevaumida@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada andragogika nima: pedagogikadan farqlari, kattalar uchun ta'lim usullari: nazariyani amaliyot bilan qanday almashtirish kerak? kabi savollar o'rganib chiqiladi. David Kolb modeli, andragogik yondashuv asosida kattalar ta'limining adaptiv tizimini takomillashtirish texnologiyalari, andragogik ta'limda chet tillarni o'qitishning ayrim metodologik masalalari o'rganib chiqiladi.

ABSTRACT

In this article, the following questions- What is andragogy: its differences from pedagogy?, Adult education methods: how to replace theory with practice? are studied. David Kolb's model, technologies for improving the adaptive system of adult education based on the andragogic approach, some methodological issues of teaching foreign languages in andragogic education are studied.

Kalit so'zlar: andragogika, David Kolb modeli, metodologik masalalar, adaptiv tizim, pedagogika.

KIRISH

Inson butun umri davomida o'rganadi. Ammo kattalar ta'limi bolalar ta'limidan juda farq qiladi. Sakkiz yoshli bolani o'qitish uchun ishlaydigan texnikalar metallurgiya zavodi muhandisi uchun samarali bo'lmaydi. Kattalarni qanday tarbiyalash kerak?

Odamlarga ta'lim berish haqida gapirganda, ko'pchilik "pedagogika" tushunchasidan foydalanadi. Darhaqiqat, pedagogika faqat bolalar va o'smirlarga tegishli. Kattalar uchun esa alohida fan sohasi - andragogika yoki andragogiya ta'lim modeli mavjud. Yunon tilidan tarjima qilingan " andros " "kattalar" va " agogane " - "qo'rg'oshin" degan ma'noni anglatadi. Bu kattalarni o'rganish fanidir. Kattalar ta'limi psixologiyasi bolalar ta'limidan qanday farq qiladi? Kattalar o'rganish uchun ichki motivatsiyaga ega, ko'pincha u ijtimoiy va kasbiy maqsadlarga erishishga qaratilgan. Va boladan farqli o'laroq, kattalar boy hayotiy tajribaga ega va buni qanday qilib to'g'ri qilish va qanday qilmaslik haqida g'oyaga ega. Bu o'rganishga yordam berishi yoki to'sqinlik qilishi mumkin. Ko'pincha qayta o'rganishdan ko'ra noldan o'rganish osonroq.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Bugungi kunda yurtimizda kattalar ta'limini rivojlantirish, kattalar uchun qo'shimcha ta'limning mavjud tashkiliy shakllarini tushunish, tartibga solish, uslubiy asoslar va ilmiy-metodik vositalarni ishlab chiqish eng dolzarb masalalardan biri bo'lib turibdi. Ushbu maqolada O'zbekistonda kattalar ta'limini takomillashtirish borasida rivojlangan Sharq va G'arb tajribasini o'rganish, qiyosiy tahlil qilish hamda milliy xususiyatlarga moslash kabi ishlarni amalga oshirish ko'zda tutilgan.

Jamiyat rivojining hozirgi bosqichida kreativ, nostandart fikrlaydigan, o'z sohasida yangi usullarni taklif qila oladigan professional mutaxassislarga ehtiyoj tobora ortmoqda. Har bir soha uchun kadrlarni tayyorlash ta'lim beruvchining zimmasiga yuklatilgan vazifadir. Chunonchi, malaka oshirish va qayta tayyorlash muassasalarida katta yoshli ta'lim oluvchi rahbar hamda pedagoglarning malakasini oshirish va qayta tayyorlash mobaynida ta'lim jarayonini samarali tashkil etish omillaridan biri andragogik tamoyillarga tayanish hisoblanadi. "Andragogika" atamasi nemis pedagogika tarixshunosi A. Kapp tomonidan kiritilgan. Mazkur atama grek tilidan andros – erkak, odam; agogeyn – olib borish, yetaklash ma'nosini anglatadi. So'zma-so'z tarjima qilinganda andragogika –

“katta odamni boshqarish, yetaklash” ma’nosini bildiradi. Bu atama pedagogik voqe’likdan vujudga kelgan ekan, unda so‘z katta yoshdagi odamni ta’lim orqali boshqarish, yetaklash to‘g‘risida boradi. Aynan kattalarga ta’lim beruvchi pedagog andragog hisoblanadi

O‘qitish jarayonida qo‘llaniladigan didaktik metodlar qandaydir maqsadga erishish, aniq vazifani yechish usuli sifatida tushunishdan kelib chiqib, S.I.Zmeyov unga quyidagicha tarif beradi: “o‘qitish metodi – bu o‘quv jarayonining faol ishtirokchilarining (ta’lim beruvchi va ta’lim oluvchi) bilim, malaka, ko‘nikma, sifatlar va axloqiy qadriyatlarni egallash bo‘yicha faoliyatini tashkil etish usulidir” . O‘qitishning andragogik modeli bo‘yicha ta’lim jarayonni tashkil etishda asosiy rol ta’lim oluvchiga qaratiladi. Katta yoshdagi ta’lim oluvchi ta’lim jarayonining teng huquqli ishtirokchisi, faol elementi hisoblanadi . Shunday ekan kattalar ta’limini samarali tashkil etishda turli xil ta’lim metodlaridan foydalaniladi.

Dunyoda andragogik ta’limni tashkil etishning ustuvor yo‘nalishlarini aniqlashtirish, malaka oshirish jarayonida tinglovchilarning kasbiy malakasini rivojlantirishga doir qator ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Ayniqsa, zamonaviy sharoitda kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun muhim hisoblangan kattalar ta’limida o‘qitishning intensiv usullarini ishlab chiqish, tinglovchilarning axborot-kommunikativ kompetentligini rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish tobora ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. . Biroq bu boradagi ishlar ko‘p bo‘lishiga qaramay, xorijiy tajribani o‘rganish zarurati to‘liq qondirilmayapti. Xorijiy tajriba tahlilining ahamiyati N.E. Vorobyov, B.L. Vulfson, A.N. Dzjurinskiy, A.M. Mitina, M.V. Klarin kabi MDH mamlakatlari tadqiqotchilari tomonidan qayd etilgan

Andragogiya asoschisi Malkolm Nouls kattalar ta’limining xususiyatlarini ajratib ko‘rsatdi. O‘quv dasturini ishlab chiqishda ularni hisobga olish muhimdir.

Ko‘pgina hollarda, bolalarda ichki motivatsiya yo‘q va o‘rganish kerak. Ta’lim tizimi tashqi motivatsiyaga - ota-onalar va o‘qituvchilarning bosimiga asoslangan ("Sen maktabni tugatmasang, farrosh bo‘lasan"). Kattalar o‘rganishga ko‘proq

ongliroq yondashadilar - ular kasbiy yoki ijtimoiy sohada ma'lum bir natijaga erishish uchun o'qishni boshlaydilar, ular hozirgi bilim darajasi bilan erisha olmaydilar. Misol uchun, menejer bo'lim boshlig'i bo'lishni xohlaydi, shuning uchun u bo'limda savdo rekordlarini yangilash va lavozimga ko'tarilish uchun ekspert savdo usullarini o'rgatadi. Biror kishini kursni o'rganishga qiziqtirish uchun uni nima undayotganini bilishingiz kerak. Masalan, menejer ish haqining o'sishidan manfaatdor bo'lishi mumkin, buxgalter esa ko'tarilishdan manfaatdor bo'lishi mumkin. Inson uchun qanday motivlar va omillar hal qiluvchi ekanligini aniqlang va unga o'quv dasturi ularni olishga qanday yordam berishini tushuntiring.

Kursning nomi - bu odam ko'rgan birinchi narsa, shuning uchun siz nima uchun odam kursni o'rganishi kerakligini etkazishingiz kerak.

Kattalar hayotiy tajribaga ega bo'lib, ular orqali yangi ma'lumotlarni olib boradilar:

- Agar yangi ma'lumot mavjud tajriba bilan kesishsa, u holda assotsiativ aloqalar tezroq shakllanadi, inson o'z bilimini chuqurlashtiradi va malakasini oshiradi.
- Agar yangi ma'lumotlar o'tmish tajribasiga zid bo'lsa, talaba o'z xatti-harakatlarini o'zgartirish zarurligiga ishonch hosil qilishi kerak. Kurs muallifi uni yangi metodologiya haqiqatan ham u bilganidan yaxshiroq ekanligiga ishontirishi kerak. Talabaning shubhalarini yo'qotish uchun materiallarda "Nima uchun aynan?" Degan savolga javob berish muhimdir.

Kattalar bilim olish uchun emas, balki muayyan muammolarni, masalan, ishda tezda hal qilishga yordam beradigan ko'nikmalarni rivojlantirish uchun o'rganadilar. Shuning uchun kurs bilimlarni oddiy yodlashga emas, balki ushbu vazifalarga qaratilishi kerak. Masalan, kattalar maktabdagi bola kabi algebrani maqsadsiz siqib qo'ymaydi, lekin u moliyaviy muammosini hal qilishga yordam beradigan ma'lum bir tenglamani qo'llashni qiziqish bilan o'rganadi

An'anaviy ta'lim qanday ketmoqda? Shaxs nazariy materialni o'rganib chiqdi, so'ngra test savollariga javob berdi. Kurslarning 90 foizi shunday tashkil etilgan - nazariya, keyin esa amaliyot. Darhaqiqat, bunday trening samarali bo'lishi mumkin - masalan, bolalar uchun. Va kattalarni o'qitish usullari ularning tajribasiga asoslanishi

va muayyan hayotiy muammolarni hal qilishga olib kelishi kerak, shuning uchun amerikalik psixolog Devid Kolb kattalarni o'qitishning yanada samarali modelini taklif qildi.

J.Rachal androgogikani kattalarga ta'lim berish vositasi sifatida o'rganib, oliy ta'limda talabalar o'z motivatsiyalariga o'zlari mas'ul bo'lishlari kerakligini ta'kidlaydi. Androgogika talabalarni nazorat qilishga, egallanayotgan bilimlarni mavjud standartlarga asoslanib baholab borishga va talabalarni o'rganishga ixtiyoriy jalb etishga chorlaydi. Lekin bu shartlarning aksariyati oliy ta'limda qo'llanmaydi.

NATIJALAR

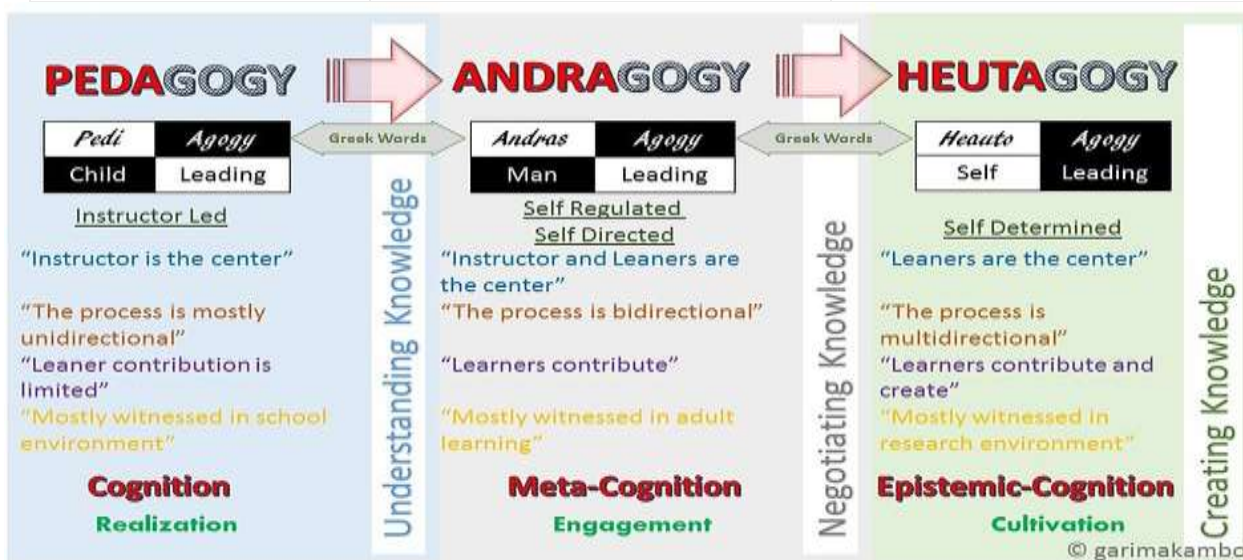
Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, muvaffaqiyatli o'qishga bo'lgan motivatsiya omili ko'pincha intellekt omilidan kuchliroqdir. O'rganish jarayonini yoqimli qilishda o'rganuvchilar motivatsiyasini qo'llab-quvvatlash muhimdir.

Birinchidan, taqdim etilayotgan matnlar, audiovizual materiallar, vazifalar va dars mashg'ulotlari talabaning qiziqishlariga mos bo'lishi lozim.

Ikkinchidan, o'qituvchi talabalarga vazifalarni bajarilishini baholash imkonini berishi va ularning ehtiyojlari boshlang'ich rolni o'ynashi talab etiladi.

Uchinchi muhim narsa – mashg'ulotlardagi yumor, musiqa singari dars mavzusidan tashqari, qo'shimcha mashg'ulotlar komponentlari talabalarning o'qishga bo'lgan ishtiyoqini oshirish xususiyatlari hisoblanadi. Qo'shimcha mashg'ulotlar sifatida nafaqat yumor yoki ko'ngilochar mashg'ulotlar, balki talabalarning orasida kurs maqsadiga mos bellashuvlar uyushtirish, misol uchun, poster taqdimotlar, video taqdimotlar, loyiha ishlari, guruhlarda loyiha ishlarini tashkillashtirish va boshqalarni kiritishimiz mumkin.

Xususiyatlari	Pedagogika	Andragogiya
O'qituvchining roli	O'qituvchi o'quv jarayonini nazorat qiladi, talabalar unga to'liq bog'liqdirlar	Talabalar mustaqil, o'rganish formati va tamoyilini o'zlari tanlaydilar, o'qituvchi ularga yordam beradi va ularga rahbarlik qiladi
O'rganishga e'tibor	Diqqat mavzuning o'ziga va uning mazmuniga qaratiladi, maqsad materialni eslab qolishdir	Diqqat kurs hal qilishga yordam beradigan vazifa yoki muammoga qaratiladi
O'quv motivatsiyasi	Rivojlanishning keyingi bosqichiga o'ting, tashqi motivatsiya	Muayyan maqsadga erishish uchun mahoratga ega bo'ling, ichki motivatsiya
Oldingi tajriba	Oldingi tajriba kam, bu o'rganishga ta'sir qilmaydi	Oldin kattalar ta'limida ishtirok etgan tajribaga ega

MUHOKAMA

Har qanday o'rganishning boshlang'ich nuqtasi yangi tajribani o'zlashtirish yoki eskisini amalga oshirishdir. Tajribaga murojaat qilish talabani mavzuga qiziqishini uyg'otadi va uning ahamiyatini ko'rsatadi. Yuzma-yuz formatda siz ishtirokchilar

vaziyatlarda turli xatti-harakatlarni namoyish etadigan rolli o'yinlar orqali tajribaga murojaat qilishingiz mumkin. Yoki ma'lum bir mavzu bo'yicha bilim etishmasligini ko'rsatuvchi va o'quvchilarni yangi bilim olishga undaydigan munozaralar yoki mashqlardan foydalaning.

Onlayn kursda siz amaliyotga yo'naltirilgan savol berishingiz, ishni hal qilishni taklif qilishingiz yoki hayotingizdagi vaziyatni eslashingiz mumkin. Tajriba tahlil va mulohaza yuritish uchun material beradi. Talabanning olgan bilimlarini umumlashtirish va olingan tajribani tizimlashtirish muhim ahamiyatga ega. Yuzma-yuz treningda ochiq savollar orqali ishtirokchilarni oldingi bosqichda olingan natijalar qanchalik samarali ekanligi haqida fikr yuritishga undash mumkin. Misol uchun, agar siz rolli o'yin o'ynayotgan bo'lsangiz, har bir ishtirokchining xatti-harakati va bu xatti-harakatlarning samaradorligini muhokama qilishingiz mumkin.

Onlayn kursda odam bilan muloqot qilishning imkoni yo'q, shuning uchun uni simulyatsiya qilish mumkin. Masalan, insonning ma'lum bir harakati haqida fikr bildirish, u o'z tajribasini tahlil qilishi uchun. Masalan, talabanning javobidan keyin vaziyatni ishlab chiqing. Biror kishi o'z tajribasini tahlil qilganda, u yangi mavzu bo'yicha nazariy taqdimotni shakllantirish va bilimlarni asoslash uchun yangi materialni o'rganadi. Ushbu bosqichda yangi bilim va tajriba o'rtasidagi assotsiativ aloqalar mustahkamlanadi. Nazariy material o'quvchiga yangi bilimlarni tushunishi va eslab qolishi osonroq bo'lishi uchun interaktiv formatda taqdim etilishi kerak. Agar bu yuzma-yuz dars bo'lsa, siz taqdimotdan, hikoyadan foydalanishingiz va ko'plab misollar keltirishingiz mumkin. Agar bu onlayn kurs bo'lsa, ma'lumotni qisqa bloklarga bo'lish, video va tasvirlarni qo'shish, misollar keltirish va mikro o'rganish elementlaridan foydalanish tavsiya etiladi. Ushbu bosqichning maqsadi nazariy tushunchalarni amaliyotda sinab ko'rishdir. Yakuniy bosqich yangi tajribani shakllantiradi, shuning uchun tsikl takrorlanadi, ideal holda yangi mahorat shakllanmaguncha. Talabalar bilimlarini qo'llashlari uchun amaliy mashg'ulotlardan foydalaning. Kurs oxirida barcha amaliyotni yakuniy imtihonga qisqartirishdan ko'ra,

har bir kichik nazariy blokdan keyin mashqlarni qo‘shishni tavsiya qilamiz. Keyin bilimlar qabul qilinganda dozalarda o‘rnatiladi.

Bunday Kolb sikliga ko‘ra, siz butun kursni yoki kurs doirasida alohida mavzularni qurishingiz mumkin.

XULOSA

Kattalar va bolalar boshqacha o‘rganadilar. Kattalar ta’limining asosiy tamoyillari:

- O‘rganishga ongli ravishda yondashing va aniq maqsadlar qo‘ying
- O‘quv jarayonini mustaqil boshqarishni afzal ko‘ring
- O‘rganish bilan bog‘liq o‘z tajribasiga ega bo‘ling
- Yangi bilimlarni amaliyotda tezda qo‘llashga e’tibor qaratiladi

Kolb sikli - bu o‘rganishning xususiyatlari va qiyinchiliklarini hisobga oladigan kattalar uchun mashhur o‘rganish usuli. U to‘rt bosqichdan iborat:

1. Tajribangizni yangilang
2. Fikr-mulohaza oling va tajribani tushuning
3. Yangi mavzu bo‘yicha nazariy tushunchani shakllantirish
4. Yangi bilimlarni amaliyotda qo‘llash

Samarali kurs yaratish uchun ushbu algoritmdan foydalaning va kattalarning xususiyatlarini hisobga oling.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Mirsoliyeva M.T. Andragogikaning taraqqiyot yo‘nalishlari. Zamonaviy ta’lim ta’lim. – 2021.
2. Hayot davomida ta’lim olish bo‘yicha YUNESKO instituti/UIIL/2009.
3. Андреев, В. И. Введение в европейскую сравнительную педагогику. Мн.: НИО, 2001.
4. Андреева, Е. А. Современные концепции политического образования в Германии: Дис. канд. полит. наук: 23.00.01: СанктПетербург, 2004.
5. Lee, J. Korean experience and achievement in higher education / Lee Jeongkyu //The SNU Journal of education research. – 2001. – vol. 11.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 11.08.2020 yildagi PQ-4804-son.
7. O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi 637-son qarori bilan tasdiqlangan “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
8. 2020-yil 15-iyuldagi D.Toshmuxevedovning "Век живи - век учись" - о важности переподготовки взрослых специалистов в современных условиях” nomli maqolasi.
9. O‘.M.Asqarova, M.A.Abdullaeva, M.Boltaeva “Andragogika” o‘quv qo‘llanma. Namangan-2014.